

Scenariusz lekcji

kl. VI

kl. VII

szkoły ponadpodstawowe

Autor: **Radosław Janicki**

Temat lekcji: Pod obcym panowaniem

45 min

Forma zajęć: Dyskusja, burza mózgów, praca w grupach

Wymagany sprzęt:

- projektor, podłączenie do dźwięku – linki zawarte obok ikony ->
- dostępna również wersja bez projektora poniżej

Opis:

Scenariusz jest częścią projektu „Akcja Dekolonizacja – jak historia świata wpływa na teraźniejszość” realizowanego przez Fundację Go'n'Act. Częścią projektu, w ramach którego powstał scenariusz, jest zestaw kart edukacyjnych pt. „Globalne Fiszki”.

Scenariusz jest zbudowany z segmentów, które można wykorzystywać jako uzupełnienie lekcji, realizować całościowo, bądź uzupełniać zadaniami i materiałami z „Globalnych Fiszek”. Umożliwia to elastyczne wplatanie kluczowych wątków edukacji globalnej w prowadzony przez siebie przedmiot. Fiszki, które można wykorzystać uzupełniając do scenariusza mają numery: 7, 21, 25, 26, 74. Zarówno karty, prezentacje multimedialne do scenariuszy, jak i same scenariusze, są dostępne w wersji elektronicznej do pobrania na stronie: www.goandact.org/publikacje.

Cele:

Uczeń rozumie:

- różnice między różnymi formami obcego panowania,
- że także współcześnie różne narody, kraje znajdują się pod różnymi formami obcego panowania,
- jakie są skutki społeczne, polityczne, ekonomiczne różnych form obcego panowania,
- podobieństwa i różnice między formami obcego panowania.

Uczeń potrafi

- wyjaśnić pojęcia kraj, naród, społeczność, kolonizacja, okupacja, aneksja, zabór,
- podać współczesne i historyczne przykłady różnych form obcego panowania

Przebieg lekcji

Nauczyciel wyjaśnia, że tematem lekcji będą kraje, narody i społeczności pod różnymi formami obcego panowania.

Nauczyciel pyta uczniów, czy współcześnie jakieś państwa, narody, społeczności znajdują się pod obcym panowaniem?

A) Wyjaśnienie pojęć kraj, naród, społeczność.

10 min

Zadanie dla uczniów znajduje się w karcie pracy.

Prawidłowa odpowiedź to:

5 min

- 1   b   Polska, Niemcy, Brazylia, Dominikana
- 2   c   Włosi, Serbowie, Indusi, Amerykanie
- 3   a   rodzina, klasa szkolna, klub sportowy, społeczność lokalna

Prezentacja:

slajd 4

Zastanów się nad poniższymi pytaniami.

Podaj przykłady potwierdzające twoją odpowiedź.

5 min

 Pytanie   Sugerowana odpowiedź

 Czy w jednym kraju mogą mieszkać przedstawiciele różnych narodów?

slajd 8

 TAK, np. w Polsce mieszkają przedstawiciele różnych narodów, Polacy, Niemcy itd.

 Czy jeden naród może być podzielony na mniejsze społeczności?

slajd 10

 TAK, każdy naród składa się z niniejszych społeczności (jest wiele rodzin, lokalnych społeczności)

Przebieg lekcji

 Czy jedna społeczność może zamieszkiwać różne kraje (państwa)?

slajd 12

 TAK, np. społeczność graczy, społeczność wyznawców religii

 Czy jeden naród może mieszkać w kilku krajach?

slajd 14

 TAK, np. Polacy mieszkają w wielu krajach

 Czy współcześnie powstają nowe kraje, narody, społeczności?

slajd 16

 Współcześnie powstają nowe kraje (państwa). Jednym z najmłodszych państw świata jest Sudan Południowy, który odłączył się od Sudanu w 2011 roku. Współcześnie nie mówi się o powstawaniu nowych narodów, gdyż jest to bardzo długi proces. Elementy tworzące narody to m.in. wspólne tradycje, przeszłości, język. Nowe społeczności tworzą się nieustannie, gdyż elementem łączącym jest np. wspólna pasja.

B) Wyjaśnienie pojęć kolonializm, okupacja, aneksja, zabór

30 min

Nauczyciel krótko wyjaśnia każde z pojęć, prosi uczniów o podanie przykładu z historii.

5 min

Kolonializm to polityka polegająca na podboju i utrzymywaniu w zależności innych krajów. Państwo kolonialne (metropolia) eksploatuje zasoby ludzkie i naturalne podbitych terytoriów, narzucając swoją kulturę i system polityczny. Często wiąże się to z wyciskiem ekonomicznym i naruszeniem praw człowieka. np. kolonizacja Ameryk przez Europejczyków

slajd 21

Przebieg lekcji

Okupacja to sytuacja, gdy jedno państwo lub siła zbrojna zajmuje i kontroluje terytorium innego państwa, często w wyniku wojny lub konfliktu. Oznacza to, że okupant przejmuje władzę i narzuca swoje prawa na okupowanym terenie.
np. okupacja ziem polskich w czasie II wojny światowej

slajd 22

Aneksja to przyłączenie przez jedno państwo terytorium innego państwa bez jego zgody. Jest to siłowe przejęcie kontroli nad innym terenem.
np. aneksja Austrii przez Niemcy w 1938 roku

slajd 23

Zabór to przymusowe podzielenie państwa na części przez inne, silniejsze państwa. Części te tracą swoją niepodległość i stają się zależne od państw zaborczych.
np. zabory Rzeczypospolitej w XVIII wieku

slajd 24

Praca w grupach.

Uczniowie dzielą się na 4 grupy, każda grupa otrzymuje jedno z pojęć. Jeśli grupy mają być mniej liczne, można podzielić klasę na liczbę grup będącą wielokrotnością 4.

15 min

Każda grupa przygotowuje krótką prezentację, w której:

slajd 25

- definiuje swoje pojęcie,
- podaje przykłady współczesne lub historyczne (inne niż podane przez nauczyciela),
- opisuje konsekwencje danego zjawiska dla państw (krajów), narodów, społeczności (np. zmiany kulturowe, ekonomiczne, polityczne, społeczne),
- przedstawia możliwe formy oporu i walki o niezależność,
- przygotowuje plakat ilustrujący swoją pracę.

Instrukcja dla grup znajduje się na karcie pracy. Na karcie pracy należy zaznaczyć, którą formą obcego panowania grupa lub uczeń ma się zająć. Uczniowie mogą losować karty pracy z wcześniej zaznaczoną formą obcego panowania, w ten sposób podział na grupy będzie losowy.

Przebieg lekcji

Dodatkowo grupom można rozdać odpowiednie fiszki:

26 kolonizacja   **25** okupacja   **21** aneksja   **7** zabór

Grupy prezentują swoje prace.

10 min

C) Podsumowanie

5 min

Nauczyciel pyta uczniów:

slajd 27

- jakie są wspólne i różniące elementy różnych form podporządkowania sobie państw, narodów, społeczności?
- czy jest możliwe, aby wszystkie państwa, narody, społeczności były niezależne od obcej władzy?

Załączniki do scenariusza:

Załącznik nr 1 - Karta pracy

Załącznik nr 2 - Pomysł na dalsze działania

Scenariusz lekcji pt. „Pod obcym panowaniem” jest dostępny na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 4.0 Międzynarodowe. Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Fundacji Go'n'Act. Utwór powstał w wyniku realizacji projektu polskiej współpracy rozwojowej finansowanego przez MSZ RP w roku 2024. Zezwala się na dowolne wykorzystanie utworu, pod warunkiem zachowania ww. informacji, w tym informacji o stosowanej licencji i posiadaczach praw.

Projekt współfinansowany z budżetu państwa w ramach polskiej współpracy rozwojowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej. Publikacja wyraża wyłącznie poglądy autora i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministerstwa Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej.

Karta pracy:

Kraje, narody i społeczności pod obcym panowaniem: kolonizacja, okupacja, aneksja, zabory.

Zadanie indywidualne

5 min

Połącz definicje z odpowiednimi wyjaśnieniami. Wpisz odpowiednią literę pod cyfrą. Podaj także co najmniej trzy przykłady.

1 kraj

a

Grupa ludzi, którzy wchodzą ze sobą w interakcje społeczne, dzieląc wspólne wartości, cele lub interesy.

2 naród

b

Polityczno-geograficzna jednostka, posiadająca określone granice, rząd i suwerenność.

3 społeczność

c

Grupa ludzi połączonych wspólnymi cechami, takimi jak pochodzenie, język, kultura, historia, a także poczuciem wspólnoty i tożsamości.

1

2

3

Karta pracy:

Kraje, narody i społeczności pod obcym panowaniem: kolonizacja, okupacja, aneksja, zabory.

Zadanie grupowe

15 min

Przygotujcie krótką prezentację w formie plakatu na temat:

kolonizacji

okupacji

aneksji

zaboru

W swojej pracy:

- krótko wyjaśnijcie pojęcie,
- podajcie przykłady współczesne lub historyczne (inne niż podane wcześniej),
- opiszcie konsekwencje dla państw (krajów), narodów, społeczności (np. zmiany kulturowe, ekonomiczne, polityczne, społeczne) będących pod obcym panowaniem,
- przedstawcie możliwe formy oporu i walki o niezależność.

Wybierzcie jedną osobę, która zaprezentuje waszą pracę.

Powodzenia!

Pomysł na dalsze działania

Badanie przypadku

Wybierzcie konkretny kraj lub region, który doświadczył kolonizacji, okupacji, aneksji lub zaborów (np. Indie, Algieria, Polska, Palestyna).

Przygotujcie prezentację, w której przedstawicie:

- przyczyny i przebieg wydarzeń.
- skutki dla ludności (ekonomiczne, społeczne, kulturowe, polityczne).
- porównanie sytuacji przed i po okresie obcego panowania.
- współczesne skutki tych wydarzeń.

Mapa myśli

Stwórzcie mapę myśli, która przedstawi wszystkie omawiane przez nas pojęcia (kolonializm, okupacja, aneksja, zabór) i ich wzajemne związki.